

Nähtiin Kotkan poikii ja puistoja

Aila Tarvainen

Tarvainen, A.: 2004: Nähtiin Kotkan poikii ja puistoja (The Finnish Dendrological Society on excursion to Kotka in August 2003). — *Sorbifolia* 35(2): 74–77. ISSN 0359–3568.

The Finnish Dendrological Society headed to the city of Kotka for its domestic field excursion in August 2003. The main dendrological attractions visited included an arboretum in the vicinity of the fishing cottage built for the Russian czars in Langinkoski, and Fuksipuisto and Sapokka parks in the centre of the city.

Aila Tarvainen, ProAgria Uudenmaan maatalouskeskus, Seutulantie 1, 04400 Järvenpää; aila.tarvainen@proagria.fi

Dendrologien kotimaan retkellä Kotkaan kesällä 2003 tutustuimme Langinkoskella keisarilliseen kalastusmajaan ja sen ympäristöön sekä kaupungin keskustassa sijaitseviin Fuksin- ja Sapokan puistoihin.

Retki suunniteltiin perusteellisesti. Pentti Alangon ja Henry Vären kanssa kävimme etukäteen läpi koko reitin aikatauluineen ja tarkistimme yksityiskohdat. Ja niin kaikki oli valmista, kun lauantaina 30.8. lähdimme minuuttilleen klo 8.00 hovikuljettajamme Jari Mannerkiven ohjaamalla linja-autolla Helsingin Rautatientorilta. Harmillisenä seikkana mainittakoon tosin se, että viime hetken peruutuksia oli tällä kertaa tullut luvattoman paljon.

Langinkosken kalastusmaja ja arboretum

Saavuttuamme Langinkosken laakealla graniittikalliolla sijaitsevalle parkkipaikalle teimme asiat tärkeysjärjestyksessä — ensin aamukahvit kaikessa rauhassa.

Langinkosken keisarillisella kalastusmajalla saimme nauttia asiantuntevan kaupungin oppaan selostuksesta. Keisari Aleksanteri III rakennuttama kalastusmaja on puurakentamisen taidonnäyte. Koivua on käytetty runsaasti, muun muassa kaa-

peissa visakoivua. Sisustus on Jac Ahrenbergin. Esineistö ja sisustus kuvastaa keisarillisen perheen elämää 1800-luvun loppupuolelta. Paikassa on vahva karjalais-tunnelma, takkakin muistuttaa ortodoksisista kirkkoal Pihapiirissä on myös oikea ortodoksinen kappeli, joka on vanhempi kuin itse päärakennus ja nykyisin yhdeksän seurakunnan käytössä. Paikalla vietetään kerran kesässä ortodoksisen kirkon juhlat.

Kohde suojeltiin vasta vuonna 1990. Käytännön toimintaa hoitaa nykyään Langinkoski-seura. Kävijöitä on parhaimmillaan ollut yli 30000, mutta nykyisin alle 20000 henkilöä vuodessa.

Mikäpä onkaan ollut Aleksanterin lempäillessä näissä rauhallisissa maisemissa, senkun nakattiin verkot nurkalta veteen ja eikun nostamaan lohisaalista! Ja siitäkin tietysti huolehtivat palvelijat.

Langinkoskella on aikoinaan viljely maata ja kasvatettu karjaa. Sen loputtua pelloille piti keksiä muuta käyttöä. Vuonna 1956 Metsähallitus perusti alueelle pinta-alaltaan reilun puolentoista hehtaarin suuruisen arboretumin, jonne on istutettu 21 puulajia. Näistä kymmenen on havupuita ja loput lehtipuita (Ahola 1962). Kävelimme melkoisen tukkoiselta näyttävään arboretumiin tukkien tietenkin koko hiekkakäytä-

vän. Ohitsemme pyrkivistä ulkoilijoista päätellen metsikkö on kotkalaisten suosiossa.

Arboretumin lajistosta mainittakoon vi-sakoivu (*Betula pendula* var. *carelica*), vuorijalava (*Ulmus glabra*), saarni (*Fraxinus excelsior*), tammi (*Quercus robur*), tervaleppä (*Alnus glutinosa*), metsävaahtera (*Acer platanoides*), hybridihaapa (*Populus tremula* × *tremuloides*), kotipihlaja (*Sorbus aucuparia*), japaninpihta (*Abies veitchii*), valkokuusi (*Picea glauca*), siperianlehtikuusi (*Larix sibirica*), sokerivaahtera (*Acer saccharinum*), palsamipihta (*Abies balsamea*), makedonianmänty (*Pinus peuce*), ajaninkuusi (*Picea jezoensis*), douglaskuusi (*Pseudotsuga menziesii*), isolehtilehmus (*Tilia platyphylla*), punasaarni (*Fraxinus pennsylvanica*), albertankuusi (*Picea glauca* var. *albertiana*). Japaninpihdan luontaisesti syntyneet taimet kertoivat sen sopeutuneen oloihimme hyvin. Myös isolehtilehmus näyttää tuottavan ansiokkaasti taimia. Joku tiesi kertoa, ettei Norjassa enää saa istuttaa palsamipihtaa, koska se leviää liiankin tehokkaasti ympäristöönsä. Pensaskerrossessa kasvoi muun muassa orjanruusua (*Rosa dumalis*), japaninmarjakuusia (*Taxus cuspidata*), korpipaatsamaa (*Rhamnus frangula*), koiranheittä (*Viburnum opulus*) sekä yhtä yleisimmistä pajuistamme, virpapajua (*Salix aurita*).

Arboretum on aika ryteikköinen ja kaipaisi asiantuntevaa hoitoa. Langinkoski on luonnonsuojelualue, mutta arboretumia pitäisi silti hoitaa, jotta puut eivät tuhoutuisi. Olisiko aika päivittää arboretumin suojelua ja hoitosuunnitelma? Heikki Kiurun mielestä puistossa ja ulkoilualueella hoitoa voidaan perustella myös ulkonäkösyillä.

— Ulkoilualueella on tarpeen nähdä metsän sisään. Ryteikön sisältä pitäisikin puiden kauniit rungot saada näkyviin. Alueella voisi tehdä varovaisia harvennuksia 3–5 vuoden välein. Yksi tavoite pitkässä juoksussa olisi vähentää kuusia. Yksittäisiä puiden taimia voisi myös poistaa, samoin jyrkkäkulmaisia oksia. Pensaskerros-

ta tulee kuitenkin harventaa vain vähän kerrallaan, muistutti Heikki.

— Täällä on piuru, kuului ääni rannasta. Alangon Penttihan se siellä. ”Se on toiseksi suurin suomalainen heinäkasvi”, opasti Pentti, ja jatkoi kertomalla, että se suurin on järviruoko. Mukavaa olikin, että tällä retkellä katsottiin puuvartisten kasvien lisäksi myös mielenkiintoisimpia ruohovartistia kasveja. Niistä mainittakoon vielä täällä nähty tarhasinivalvatti (*Cicerbita macrophylla*).

Fuksinpuisto ja Sapokka

Kotkan keskustassa aloitimme omatoimisen puistoihin tutustumisen **Fuksinpuistosta**, jonka isot ja hyvinvoivat perennaryhmät kiinnittivät kaikkien huomion. Kaikki ryhmät oli tehty korotettuihin penkkeihin ja rajattu katukivillä eroon nurmikosta. Hienoja ja näyttäviä kasveja! Tarjolla on muun muassa nauhuksia (*Ligularia* spp.) sekä punaisia ja valkoisia punahattuja (*Echina-*

Kuva 1. Clematis 'Etoile Villette'. — Valokuvat Henry Väre, Kotka, Fuksinpuisto, 30.8.2003.

cea purpurea). Voi vain kuvitella, kuinka neitoperhoset kilvan liihottelevat kukasta kukkaan mettä ammentaen.

Jatkossa puistoissa tullaan entisestään lisäämään myös kuunliljojen (*Hosta* spp.) määrää. Kahdeksantoista erilaista kuunliljaa tulee kokeiluun, ja parhaat niistä valitaan istutuksiin. Monissa ryhmissä kasvoi tukikehikoissaan jalokärhöjä (*Clematis* spp., kuva 1).

Jos perennat voivatkin kohotetuissa penkeissään hyvin, samaa ei voinut sanoa tammista. Kovasti pieniä olivat niiden lehdet, ja osa näytti pystyynkuivuneilta. Olisiko nekin pelastanut kumpuistutus? Myös atsaleat olivat kärsineet talvituhoista. Huonovointisiin atsaleoihin oli iskenyt myös härmäsieni. Sapokkaan vievällä promenadilla sai ihailia eri pensashanikkilajikkeita (*Potentilla fruticosa*) ja pensasangervoja (*Spiraea* spp.), joita istutetaan lisää kymmenkunta erilaista.

Kotkan kaupungin puistoihin saimme parhaan mahdollisen oppaan, kaupunginpuutarhuri Heikki Laaksosen. Hänellä oli aikaa olla koko bussikierros mukana. Yllätysvieraaksi saimme ”herra perennan”, Enköpöngin kaupunginpuutarhuri Stefan Mattssonin. Mitähän kivaa perennaistutuksissa tapahtuukaan, kun herrat saavat suunnitelmansa totutettua. Se on varmasti uuden Kotkan reissun paikka.

Kotkan kaupungille puistoilla on suuri matkailullinen arvo, ja niistä onkin tehty oma värillinen lehtinen karttoineen. Hyvin hoidetut puistothan eivät ole itsestäänselvyys. Oikea ote ja oikeiden kaupungin hallintokoneistossa vaikuttavien ihmisten tunteminen puistomäärärahojen turvaamiseksi ovat tuottaneet tulosta. Viihtyisistä lähiympäristöstä kaupunkilaiset ovat valmiita maksamaan.

Keskuskadulla sijaitseva **Veistospuisto** valittiin vuonna 2001 Vuoden ympäristörakenteeksi. Tähän puistolehmusten reunustamalle 800 metriä pitkälle bulevardille pystytetään seuraavan kymmenen vuoden aikana taiteilijoiden eri materiaaleista tehtyjä veistoksia. Bulevardin puistolehmuksista

vanhimmat on istutettu 1800-luvun lopulla. Kaupunkikierroksella näimme myös molemmat rauhoitetut pilaritervalepät (*Alnus glutinosa* f. *fastigiata*).

Kesän 2003 asuntomessut olivat kaupungin puistotoimelle näytön paikka. Mesualueelle johtavan kadun varrella kasvaa nyt eri aikaan kukkivia pikkupuita, kuten koristeomenapuiden (*Malus* spp.) eri lajikkeita, koristekirsikoita (*Prunus* spp.) sekä orapihlajoita (*Crataegus* spp.). Syksyllä onkin luvassa syysvärien ja hedelmien sinfonia.

Kahdeksan hehtaarin laajuinen **Iso-puisto** tulee saamaan lisää perennaistutuksia. Siellä sijaitseva kirkko on kaupungin vanhin rakennus. Vain tämä kirkko jäi Krimin sodan aikana jäljelle, kun muut rakennukset tuhottiin.

Kotkassa on hoidettavia viheralueita noin 1500 hehtaaria. Luvussa on mukana rakennettuja puistoja, leikkipaikkoja, korttelipelikenttiä, liikenneviheralueita, taajamametsiä, luontopolkuja sekä uimarantoja. Kaupungin kokonaisbudjetista puistojen osuus on 0,7%. Oman haasteensa tuo 20 hehtaaria viheralueeksi vapautuvaa rantaa. Mitähän saamme vielä nähdä, kun Heikki puistotoimiston väkensä kanssa pääsee uutta aluetta toteuttamaan! Mainitakoon vielä, että puistotoimisto on joulukuussa 2001 sertifioinut koko toimintansa ensimmäisenä julkisen sektorin viherorganisaationa.

Sapokassa oli aika ottaa välipalaa samalla kun Heikki tarinoi paikan vaiheista. Sapokka, joka rakennettiin 1990-luvulla keitaaksi kaupunkilaisille, oli alunperin liettynyt, osin umpeenkasvanut lahti. Tänään Sapokan vesipuisto on maamme palkituin viheralue. Se on valittu Vuoden valaistuskohteeksi 1993, Vuoden Ympäristörakenteeksi 1994 ja Vuoden Kivityökohteeksi 1996. On siinä meriittejä!

Noin kolmen hehtaarin laajuisen alueen pääpuuston muodostavat paikalla luonnostaan kasvavat männyt ja tervalepät. Puiston monilajiset kasviryhmät on istutettu niin, että katsottavaa riittää ympäri vuo-

Kuva 2. Vesi ja kivi ovat Sapokan puistoa hallitsevat elementit.

tisus decumbens). Rannoilla kasvaa Kymenlaakson maakuntakukka keltakurjenmiekkää (*Iris pseudacorus*).

Vesi hallitsee Sapokan puistoa monessa muodossaan: vesiputouksista pieniin puroihin ja tasaisena vesipintana (kuva 2). Vesiputous toimii

den. Kesän kukkaloiston jälkeen seuraa syksyn ruska ja talvinen huurteisuus kasvien versoilla ja oksilla.

Kasvit on istutettu tiiviiksi ryhmiksi hoitoa helpottamaan. Eniten käytettyjä pensaita ovat seppelvarpu (*Stephanandra incisa* 'Crispa') ja pensasangervot. Erityisesti koivuangervoa (*Spiraea betulifolia*) on runsaasti. Köynnöksiä kiipeilee sekä puiden rungoilla että pensaiden seassa.

Luonnonvaraiset puut, kuten männyt (*Pinus sylvestris*), tervalepät ja kotipihlajat muodostavat alueen peruspuuston. Istutettuja puita ovat muun muassa japaninjalopähkinä (*Juglans ailanthifolia*), vaahtera (*Acer platanoides*), hopeasalava (*Salix* 'Sibirica') ja hevoskastanja (*Aesculus hippocastanum*). Pikkupuiksi on istutettu rusokirsikka (*Prunus sargentii*), pilvikirsikka (*P. pensylvanica*) tataarivaahteraa (*A. tataricum*), katsuraa (*Cercidiphyllum japonicum*), sateenvarjojalavaa (*Ulmus glabra* 'Camperdownii'), lännenhemlokkia (*Tsuga heterophylla*), sirotuomipihlaja (*Amelanchier laevis*), eri koristeomenalajikkeita (*Malus* spp.) ja kataja (*Juniperus communis*). Erilaisia katajia on istutettu runsaasti sekä omikse ryhmikseen että yhdessä perennojen kanssa. Keväällä puistossa loistavat kilvan kukinnallaan sipulikasvit, alppiruusut, atsaleat, onnenpensaat (*Forsythia* spp.) ja suikerovihat (Cy-

denkierto- ja hapetusjärjestelmänä. Merivesi tuodaan 21 metrin korkeuteen uloimman aallonmurtajan ulkopuolelta. Myös kiven monipuolisesta käytöstä on oivia esimerkkejä. Vesiputouksen laella voi tutustua yli 20 kotimaiseen kivilajiin, jotka ovat esillä kivipaaseina. Kivimuureja ja kauniita siltoja on useita. Puistossa on leveät kiveytyt tai asfaltoidut käytävät, joilla on helppo liikkua. Mitä on rakennettu, se on tehty hyvin. Selittäisikö se ilkevä vähäisyyden puistossa?

Retkipäivän ohjelma oli suunniteltu niin, ettei missään kohteessa tarvinnut "hötkyillä". Sulatteleminen riitti silti tässäkin tarpeeksi. Mainittakoon, että jälleen kerran suurin osa retkeläisistä oli pääkaupunkiseudulta ja keskiselta Uudeltamaalta. Kaukaisimmat tulivat Tampereelta ja Hämeenlinnan seudulta.

Täsmällisyys on hyve — saavuimme takaisin lähtöpaikkaan minuutillisen luvattuun aikaan eli klo 18.00. Retken onnistumisesta kiitos ja halaus lupsakoille matkalaisille, kuljettajalle ja Kotkassa toimineille oppaille.

Kirjallisuus

Ahola, V. 1962: Langinkoski. Välähdyksiä kosken ja sen ympäristön historiasta. — 91 s. Kirjapaino Oy, Kuopio.